

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ
ҲУЗУРИДАГИ МАКРОИҚТИСОДИЙ ВА ҲУДУДИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ИНСТИТУТИ**

08.00.02 - “Макроиқтисодиёт” мутахассислиги бўйича

таянч докторантурага кириш имтиҳони

ДАСТУРИ

Тузувчилар: **фалсафа доктори (PhD), З.Халдаров**
Х.Хамидов
Ж.Жалилов

ТОШКЕНТ – 2023

Макроиқтисодиёт – бу бутун мамлакат иқтисодиёти ҳақидаги фан. У иқтисодий тизимдаги барча иштирокчиларнинг тўпланган, жамланган хатти-ҳаракатларини ўрганади. Макроиқтисодиёт қизиқарли фан, чунки у инфляция ва ишсизлик, солиққа тортиш, бозор фоиз ставкалари, бюджет тақчиллиги ва бошқа муҳим масалаларни тушуниш имконини беради.

Макроиқтисодиёт – бу умумий иқтисодий назариянинг бўлими бўлиб, иқтисодиётнинг фундаментал муаммоларини бутун миллий хўжалиги даражасида ўрганади.

Макроиқтисодиёт бутун иқтисодий жараёнларнинг умумий ҳолатини таҳлил қилади, яъни барча иқтисодий муносабат субъектларининг бозордаги фаолият шароитлари ва натижаларини ўрганади.

Макроиқтисодиётни билиш нафақат давлат органларида ишлайдиган ёки иқтисодий сиёсатни шакллантириш билан шуғулланадиган мутахассислар учун, балки оддий менежерлар учун ҳам зарур бўлиб, улар учун бу билимлар бошқарув масаласида янада оқилона ва самарали қарорларни қабул қилиш имконини беради.

Ушбу дастур 08.00.02-Макроиқтисодиёт мутахассислиги бўйича барча паспорт талабларини ўз ичига олади ва макроиқтисодиёт йўналиши бўйича кириш имтиҳонларини топшириш учун мўлжалланган.

**Макроиктисодий ва ҳудудий тадқиқотлар институтида таянч
докторантурада ўқиш учун 08.00.02-макроиктисодиёт мутахассислиги
бўйича кириш имтиҳони
ДАСТУРИ**

“Макроиктисодиёт” тушунчаси. Макроиктисодиёт фанининг объекти ва предмети. Ишсизлик даражаси тушунчаси. Ишсизликнинг асосий шакллари. Ҳозирги даврда Ўзбекистон иқтисодиётини ислоҳ қилишнинг асосий стратегик мақсадлари. Ўзбекистон Республикаси банк тизимини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари. Макроиктисодиёт фанининг бошқа иқтисодий фанлар билан алоқаси. 2022-2026-йилларда “Янги Ўзбекистон” стратегиясининг устувор йўналишлари.

Миллий ҳисоблар тизими: мақсади ва тамойиллари. Иқтисодий ўсиш, унинг сифати ва манбалари. ЯИМни ҳисоблаш усуллари. Макроиктисодиёт, микроиктисодиёт ва минтақавий иқтисодиётларнинг алоқаси ва фарқи. Инвестиция бозори ва унинг моҳияти. Халқаро капитал оқимлари.

Меҳнат бозорини тартибга солиш ва унинг мувозанатини таъминлаш шартлари. Ишчи кучининг нархи ва таннархи. Ишсизлик даражаси тушунчаси. Пул-кредит сиёсати: мақсади ва инструментлари. Бозор шароитида нарх сиёсати. Нархларни шакллантириш жараёнларига таъсир қилувчи омиллар. Инфляция. Моҳияти, монетар ва номонетар омиллари, барқарор сақлаш механизми. Истеъмол нархлари индекси тушунчаси ва унинг ЯИМ дефляторидан фарқи.

Мулк ва унинг иқтисодий муносабатлардаги роли. Ўзбекистон иқтисодиётининг мулкчилик турлари ва таркиби.

Кредит бозори ва унинг турлари. Фоиз ставкаси ва уни белгиловчи асосий омиллар. Давлат молияси. Тадбиркорлик субъектлари молияси. Бюджетдан ташқари фондлар. Акциядорлик ҳукуқи. Акциядорлик жамиятлари ва компаниялари. Оила иқтисодий ўсишининг демографик жиҳатлари.

Ўзбекистонда қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш муаммоси. Қимматли қоғозларнинг турлари. Халқаро валюта муносабатлари. Валюта конвертацияси. Мендел Флеминг модели асосида монетар ва фискал сиёсатларнинг иқтисодиётга таъсирини баҳолаш. Валюта операцияларини тартибга солиш ва назорат қилиш. Тўлов баланси. Инвестицияларни бошқариш. Инвестицион банклар ва муассасалар. Фонд бозори. Миллий кредит ташкилотларининг капиталлашуви ва ликвидлиги. Тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш. Рақобат устунлиги тушунчаси. Рақобат муҳити, рақобат ва монополия. Монополияга қарши тамойиллар. Филипс эгри чизиғи. Инфляция ва ишсизлик ўртасидаги боғлиқлик. Миллий иқтисодиёт ва унинг таркиби. Мамлакат миллий бойлиги, унинг таркиби ва ўсиш манбалари. 2007-2009 йилларда жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида ривожланаётган мамлакатларнинг олтин-валюта захиралари ўзгариши. Ўзбекистонда миллий валютанинг эркин конвертацияси: мақсадлари, вазифалари ва механизмлари. Фонд бозори.

Миллий кредит институтларининг капиталлашуви ва ликвидлиги. Миллий иқтисодиёт самарадорлигини баҳолаш: мезонлар, кўрсаткичлар, такомиллаштириш йўллари. Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий сиёсати. 2017-йилдан бошлаб ташқи савдо баланси тенденцияси. Пул бозори. Таркиби ва тузилиши. Ўзбекистон истеъмол бозорининг хусусиятлари ва тариф сиёсати. Истеъмол ва тежамкорлик (И. Фишернинг истеъмол назарияси. Ф. Модильянинг ҳаётий цикл модели). Давлатнинг бозорга аралашуви. Бозор муваффақиятсизлиги (*market failure*) тушунчаси. Ўзбекистонда солиқ турлари. Тўғридан-тўғри ва билвосита солиқлар. Солиқ ставкалари. Пул тизими. Пулнинг моҳияти, вазифалари ва турлари. Пул чиқариш. Иқтисодий хавфсизликнинг чегаравий қийматлари ва унинг қийматини ошириш. Аниқ мисоллар. Нақд ва нақдсиз пул айланмаси. Қоғоз пуллар ва кредит пуллари. Янги тўлов воситалари. Пул муомаласи (таъминлаш, ишлаб чиқариш, муомаладан чиқариш). Нақд ва нақдсиз пул муомаласи. Иқтисодиётни монетизациялаш концепцияси ва унинг Ўзбекистондаги даражаси.

Пул муомаласи (таъминлаш, ишлаб чиқариш, муомаладан чиқариш). Нақд ва нақдсиз пул муомаласи. Иқтисодиётни монетизациялаш концепцияси ва унинг Ўзбекистондаги даражаси.

Ўзбекистон миллий иқтисодиётининг ривожланиши ва рақобатбардошлигини ошириш шароитида ишчи кучига талаб ва таклифни шакллантириш омиллари. Иқтисодий самарадорлик тушунчаси ва унинг макро даражадаги мезонлари. Ўзбекистонда замонавий ташқи иқтисодий сиёсатнинг шаклланиш асослари ва сўнги 5 йилда амалга оширилган ўзгаришлар Ўзбекистон миллий ишлаб чиқарувчисини ҳимоя қилиш ва тариф сиёсати. Ўзбекистон ва Жаҳон савдо ташкилоти. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё мамлакатлари билан ташқи иқтисодий алоқаларини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари. Аниқ мисоллар. Инфляция. Пул массасининг таркиби. Пул ислохотлари. Валюта курси ва валюта паритети. Валюта бозоридаги мувозанат шароитлари. Халқаро меҳнат миграцияси ва унинг турлари. Ижобий ва салбий оқибатлари. Мамлакатнинг иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш муаммолари.

Ўзбекистон “яшил” иқтисодиётининг 5 та тамойили ва уларнинг мақсадлари нималардан иборат? Экологик макроиқтисодиёт нима? “Яшил” технологиялар иқтисодиётга қандай таъсир қилиши мумкин?

Минтақавий, субминтақавий ва миллий форумлар орқали барқарор иқтисодий ўсишга нисбатан макроиқтисодий ёндашувни илгари суриш.

“Яшил” молия, технология ва инвестицияларга киришга қаратилган “яшил” иқтисодиёт ёндашувларини намоёни қилиш. “Яшил” иқтисодиётга ўтишни қўллаб-қувватлаш учун макроиқтисодий сиёсатни ишлаб чиқиш ва интеграциялаш нуқтаи назаридан мамлакатларни қўллаб-қувватлаш.